

KLYS

Synpunkter från KLYS, Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd på remissutgåva av Regional kulturplan för Dalarna 2012-05-07

Bakgrund

KLYS önskar yttra sig över remissutgåvan av Kulturplanen för Dalarna vilken vi tagit del av. Efter en inledande presentation av KLYS och vårt arbete, följer våra synpunkter på planen.

Det finns bra ambitioner och mycket som är positivt i dokumentet. Vi har dock valt att påpeka det som vi tycker kan förbättras. Då KLYS samverkanssamordnare varit förhindrad att fokusera på arbetet under en tid, har vi tyvärr ingen möjlighet att fördjupa vår analys, utan hoppas på att få möjlighet att diskutera planen vid ett möte senare under våren.

KLYS – Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd – företräder via sina 15 medlemsorganisationer ca 30.000 yrkesverksamma kulturskapare i Sverige. Dessa arbetar som författare, musiker, kompositörer, tonsättare, bildkonstnärer, dramatiker, regissörer, journalister, skådespelare, filmare och dansare. Organisationerna samarbetar under KLYS paraply i frågor som rör bl a kultur-, konstnärs- och konstpolitik, upphovsrätt, arbetsmarknad, tryck- och yttrandefrihet samt mediefrågor. KLYS har i drygt 50 år arbetat med dessa frågor på ett nationellt plan. I och med införandet av samverkansmodellen, har KLYS påbörjat ett arbete på regional nivå. Enligt förordningen för samverkansmodellen ska regionala kulturplaner tas fram "efter samråd med länets professionella kulturliv och det civila samhället." KLYS har uppfattat förordningen som en uppmaning till regionerna och professionella kulturskapare att ta tillvara de professionella kulturskaparnas regionala erfarenheter och att i dialog ta fram strategier och tydliga målsättningar för att förbättra de professionella kulturskaparnas villkor och därmed bidra till kulturell utveckling i regionen.

Den exakta formen för dessa samråd med professionella kulturskapare väljer regionen själv. **KLYS verkar för att dialoger sker i formaliserad form**, dvs. att det finns en kontinuitet och långsiktiga strategier för att involvera professionella kulturskapare i processen runt kulturplanens skrivande, genomförande och uppföljning. KLYS verkar för att sådana samråd arvoderas och att denna arvodering budgeteras för i kulturplanen. Hur KLYS ser på samråd har finns utvecklat i slutet av vårt remissvar.

Bland KLYS viktigaste frågor, som även gäller arbetet med regionala kulturplaner och samverkansmodellen, är att principen om armlängds avstånd används och värnas. Denna princip har skapats för att konsten ska kunna stå fri från politiska viljor, och är av största vikt för att konstnärlig frihet ska kunna upprätthållas och att demokratiska samtal ska kunna ske i samhället. Här saknar vi i Kulturplanen generellt skrivningar om denna och hur den ska upprätthållas.

KLYS verkar också för att det ska finnas en balans mellan kulturens egenvärde och den s.k. aspektpolitiken, samt att även regional kulturpolitik ska ha konkreta målsättningar om konstnärlig kvalitet och förnyelse. I den här presenterade kulturplanen kan vi utläsa en bra

balans mellan att lyfta fram kulturens egenvärde och andra aspekter där man använder kulturen för andra ändamål. Vi ser också tankar runt kulturskapares villkor, men vi finner inga direkt konkreta målsättningar för den regionala konstnärspolitiken.

Det som Länskonst Dalarna skriver om sina verkstäder som mötesplatser för Professionella Konstnärer/Kulturskapare och barn- och unga skulle kunna överföras generellt till alla konstarter. Kulturcentrum av olika slag kunde vara ett viktigt inslag för att stärka den enskilde kulturskaparens möjligheter att utveckla sig och hitta nya vägar i sitt yrkesutövande. Här snuddar man i kulturplanen också vid tankar runt en konstnärspolitik som vi ser att man gärna kunde utveckla. "Artolog-idén" som myntas av länskonst Dalarna är också mycket tilltalande och spännande.

Det glädjer KLYS att man i Kulturplanen gett Kulturskaparna/konstnärerna en egen rubrik. Däremot är innehållet väl tunt, både under denna rubrik och under rubriken Kultur där vi bor. Vi saknar uppföljningsbara målsättningar om mer konkreta insatser för hur man ska stödja kulturskaparna och kulturlivet. Upplägget på själva kulturplanen är annars tilltalande och skulle kunna vara lättöverskådligt, dock gör upprepade och många rubriker att hela planen ger ett rörigt intryck.

Att man tar upp arrangörsrollen är bra, men man skulle kunna utveckla hur man kan stödja och utveckla arrangörskapet i regionen. Här skulle man kunna anknyta till tankarna från Scenkonst Dalarna och Dalateaterns skrivningar och överföra dem till en generell satsning på arrangörsleden för alla konstarter.

Under slutsatser efter avdelningen Kultur där vi bor, säger man att man ska förbättra dialogen mellan kommun, landsting och kulturskapare. Under kulturell infrastruktur talas om olika dialoger, men - saknar en tydlig beskrivning av hur man gått tillväga med dialogerna hitintills. Hur har man arbetat med samråd/dialog med det professionella kulturlivet? I vilken mån har de professionella fria kulturskaparna inom olika konstområden kommit in i arbetet med kulturplanen? I beskrivningen om Kulturplansarbetet säger man; *"Länets professionella kulturutövare: De professionella kulturskaparna har involverats i processen genom att landstingets kulturverksamheter har haft dialoger med kulturskaparna inom respektive verksamhets konst/kulturområde."* Detta ger inga svar på våra frågor ovan. Vi saknar en tydligare beskrivning av hur dialogerna sett ut och vilka som menas med kulturskaparna.

Under samarbetet regionala/kommunala nivån verkar man också helt tappat bort de professionella kulturskaparna. Då flera kommuner tydligen ser kulturskaparna som en viktig samarbetspart kan man tycka att även regionen borde lyfta dessa och tydliggöra vilka samarbetsformer/dialogformer man tänker sig, men också tydligt redogöra för satsningar som gör det möjligt för Kulturskapare att leva på sin konst inom regionen.

Under rubriken Regional samverkan, glädjer det KLYS att man tänker satsa på utbildning för att utveckla Skapande Skola-satsningen. Här hoppas KLYS givetvis att den satsningen omfattar fria Kulturskapare och grupper, vilket skulle kunna tydliggöras i texten. Överlag önskar vi oss visioner runt Kulturskaparnas infrastruktur, exempelvis mötesplatser, verkstäder för konstnärer och skrivstugor för författare och replokaler för fria musiker, artister och grupper och deras möjlighet till kompetensutveckling av olika slag.

Under Dalarnas Musik- och Kulturskolor skulle KLYS vilja se framtidsvisioner och tydligare målbeskrivningar som kommunerna i sin tur kan luta sig mot och sträva mot och se till att uppfylla i den mån man finner det tillämpligt. KLYS ser det som lovvärt att barn och ungas idéer tas med i arbetet med Kulturplanen – men saknar samma engagemang och satsning vad gäller att ta med de professionella kulturskaparna i arbetet med densamma.

Under rubriken Kultur skapar regional utveckling, saknar vi Kulturskaparna. Här skulle man kunna lyfta in och fram de professionella kulturskaparna som innovatörer och konsulter. Det är ändå de som är kärnan i det man beskriver under denna rubrik.

Under det senare avsnittet Kulturskapare kan bo och verka i länet nämner man Artist in Residence, vilket är mycket positivt och vilket KLYS bejakar å det livligaste, men man talar här om det som om det bara gällde dansgrupper. Man kan gärna ta in Artists in Residence på olika sätt, inom alla konstarter – Musiker, författare men också t.ex. i samband med stadsplanering, arkitektur- och designutveckling, helt enkelt använda sina kulturskapare på nya sätt. Hitta nya stödformer. Här kan regionen sätta ner foten och bestämma sig för några specifika satsningar, gärna utmana kommuner att göra egna satsningar på Artist in Residence. Slutmeningen i denna avdelning; *”Verksamheten utvecklas med influenser från de fria konst- och kulturskaparna som i sin tur får en möjlighet till inkomst.”*, är enligt vår mening positiv, men för vag. Man behöver skriva tydligare för att senare kunna följa upp. Det gäller även slutsatserna efter detta avsnitt – de är otydliga, vaga och för *”flummiga”*. De behöver konkretiseras för att politikerna ska kunna budgetera och ta ställning.

Under avsnittet om Kulturs betydelse för hälsa och välbefinnande ser vi positivt på kultur på recept, men skulle gärna se konkreta idéer om användandet av de professionella kulturskaparna i vården - både för barn och gamla kan detta vara en viktig del i rehabiliteringen/livskvaliteten. Ett möte med en professionell kulturskapare av vilket slag det vara månne kan göra en stor skillnad. Kultur i vården finns i olika former i landet och här skulle man kunna profilera regionen genom en tydlig regional satsning som i sin tur kunde utmana och inspirera till kommunala satsningar inom åldrings/primärvården.

Även under rubriken om Kulturarvet skulle man kunna lyfta de professionella kulturskaparna, vilka kan levandegöra och skapa upplevelser av och i Dalarnas unika kulturmiljöer. Detta gäller även senare under Arkiv – här skulle ett delmål kunna vara att använda sig av kulturskapare för att tillgängliggöra arkivens innehåll. Kulturskapare från olika konstområden kan på olika sätt väcka liv även i arkiven. Målet som; *”Förmedling och utveckling sker i samverkan med olika aktörer, såsom kommuner, studieförbund och föreningar.”*, skulle även kunna omfatta kulturskapare av olika slag.

När man läser designavsnittet saknar KLYS satsningar på dessa kulturskapargrupper. De är en stark och inspirerande grupp i regionen, men de saknar fortfarande stöd och nätverk. I avsnittet om KKN kommer detta, men skulle kunna hänvisas till även under designavsnittet.

Under otraditionella miljöer saknar KLYS skrivningar om hur man ska möta framtida krav på tillgänglighet när man använder dessa miljöer. Hur kan regionen stödja turnerande grupper

eller föreställningar som söker sig till och bygger om lokaler som "bara står och förfaller", så att de uppfyller krav på tillgänglighet?

En liten passus – på ett ställe står det att Dalarna har 300000 invånare, på ett annat 277000... Om det senare gäller vore det bra om det då står samma på båda ställen.

Efter allt detta...

Nu först kommer vi till de kulturpolitiska målen. Allt som skrivits innan har gett en rörig bild av mångfalden – definitivt ingen enhet. Kanske skulle planen vinna på att korta det tidigare och ev föra upp Målen till en tidigare placering i Kulturplanen och utveckla dessa med tydliga visioner/målsättningar.

Film; Positivt att man uttrycker att de yrkesverksamma inom filmområdet ska kunna utvecklas och leva på sin konst inom regionen.

Bibliotek/Litteratur; Positivt att man tar med litteratur och inte enbart talar om bibliotek och att man tar upp läsfrämjande och skrivande-stödande. Saknar mötet med regionens och nationella/internationella författare som en möjlighet att inspirera och utveckla regionens läsande och skrivande.

Musik; När man lyfter vad barn och unga ska ges möjlighet till, saknar KLYS det levande mötet med kulturskapare och professionell kultur. Både inom Skapande Skola-satsningen, men också i övrigt – detta bör enligt KLYS lyftas.

Konst-området bör även omfatta form, varför rubriken bör vara Bild och form. Detta är KLYS benämning på området och det motsvaras även av benämningar på Kulturrådet och Konstnärsnämnden.

Frågan "Varför en kulturplan?" känns defensiv och upplevs som lite konstigt att ställa mitt i kulturplanen. Inledningen till detta avsnitt känns också lamt – här efterlyser vi glöd och visioner.

Sen anser KLYS att inledningen till detta avsnitt; *"Följande avsnitt beskriver de landstingsfinansierade kulturverksamheternas prioriteringar. Det är en verksamhetsbeskrivning och ska inte beslutas av politiken. Men beskrivningarna är bifogade till planen för att ge remissinstanserna en inblick i verksamheternas framtids tankar och viljor."* och de följande bilagorna är intressanta i sig, men de bidrar inte till Kulturplanens tydlighet och politikernas möjlighet till ställningstagande – det hade varit bättre om Kulturplanen omfattat dessa viljeriktningar och vävt in dem till att utgöra framtidsvisioner för de olika institutioner och konstarnas för att bli en viktig del av Samverkansmodellen och Kulturplanen.

T.ex. skulle en kartläggning av de olika kulturskaparna i regionen – både fria och anställda varit intressant att se. Kulturplanen skulle även må bra av att identifiera scen/konsterhus-problematiken och visa en viljeriktning vad gäller de identifierade lokalproblemen i regionen.

Under dans skriver man att man i sammanhanget Skapande Skola vill utveckla möjligheten för danslärare och koreografer att ingå i olika projekt – här vill KLYS föreslå att även ta in professionella dansare. Att möta en riktigt duktig yrkesmänniska kan vara avgörande för ungas framtida val. KLYS bejakar som vi tidigare skrev alla former av Artist in Residence som vi tror är ett viktigt och användbart verktyg.

Under film uppskattar KLYS att man satsar på dokumentär- och kortfilm och att man tydligt stödjer nätverk o möjliggör för yrkesverksamma att leva o verka som filmare i Dalarna.

Litterära Landskapet; det är glädjande att man här tar upp de utövande idag levande författarna. Möten mellan författarna och deras läsare är viktiga – här kan uppmuntras till Artist in Residence även på baksidan. Här tycks man ha samtalat aktivt med representanter för de cirka 100 författarna i regionen. Positivt att man för fram vad dessa har för behov och önskemål. Denna förankring saknas på flertalet andra konstområden.

På Musiksidan saknar KLYS helt de fria kulturskaparna. Här får man en bra inblick i Musik i Dalarnas och Folkmusikens Hus respektive verksamhet, men kulturplanen skulle behöva lyfta övrig musikverksamhet i länet. Vilka samtal har förts med det fria musiklivet? Folkmusikens Hus idé om tillfälliga anställningar vid Länsmusiken är en spännande variant av Artist in Residence som skulle kunna användas och överföras till flera konstarter. Här vill KLYS uppmuntra en utveckling av samstämmighet mellan kommunala/regionala och statliga stöd för bästa möjliga utveckling för bl.a. de fria Kulturskaparna.

KLYS uppskattar att man från Folkmusikens Hus tar upp mångfald och integrationsproblematiken – att man t o m nämner främlingsfientligheten vid namn. Detta är något regionen måste förhålla sig till och skriva mer om i kulturplanen. KLYS efterlyser skrivningar om hur man avser arbeta runt detta. KLYS efterlyser även att man, likväl som att hänvisa till Unescos barnkonvention också hänvisar till Unescos konvention för kulturell mångfald.

Scenkonst Dalarna; att sporra de lokala arrangörerna med stödåtgärder är ett positivt led i utvecklandet av arrangörskapet som det tidigare talas om i Kulturplanen. Kombinerat med utbildning och kompetensutveckling. KLYS efterlyser också stöd till och kompetensutveckling för Kulturskaparna i samband med kompetensutveckling av kommuner/skolor i Skapande Skola. Kompetenshöjande åtgärder bör ske i båda led. (Detta kanske man menar med att *"anta utmaningen"* – men det skulle kunna tydliggöras som en satsning på Kulturskapare i gemen och kommun-/skolföreträdare i kulturplanen.) Positivt med Artist in Residence-tanken för artister och grupper även här – tanken kan utvecklas av regionen/landstinget och bli en profilerad satsning på professionella fria kulturskapare (både enskilda och grupper) inom samtliga konstgrenar.

KLYS ser positivt på utbildningsidén om ett samarbete med Högskolan Dalarna för specialutbildning i estetiska lärprocesser vilket visat sig mycket framgångsrikt.

Viktigt att Dalateatern tar upp det kommunala ansvaret för lokalernas tillgänglighet – det kommer vara en springande punkt för turnerande grupper och festivaler med tillfälliga

lokaler i framtiden och man behöver hitta incitament för att sporra kommunernas vilja att ta ansvar för detta.

Det som skrivs under Arkiv om kulturell mångfald; *"Att tillvarata dagens föreningslivs material är att tillvarata morgondagens historia."*, anser KLYS gäller Kulturarv i gemen och skulle vilja uppmana regionen att använda detta som en verklig grund för att utmejsla en tydlig och målinriktad konstnärspolitik för regionen. KLYS vill poängtera att **tillvarata och stödja dagens kulturskapare och kultur är att värna morgondagens kulturarv.**

Dalarnas Museum framhåller samarbetet mellan dem och Hemslöjden och Folkmusikens Hus. Fler sådana samarbeten som kan ge för regionen viktiga synergieffekter bör identifieras och lyftas i Kulturplanen.

Sammanfattningsvis kan sägas att KLYS finner mycket lovvärt i Kulturplanen, men att den skulle bli mer överskådlig och förståelig genom en annan struktur. Tydligare framtidsvision och kulturpolitisk vilja bör utmejslas och delar av de olika prioriteringarna i bilagan skulle kunna omvandlas, integreras och skrivas in i Kulturplanen. Konstnärspolitiken och Konstpolitiken bör förses med uppföljbara satsningar.

KLYS tre punkter för ett dynamiskt kulturliv i Dalarna;

- Det är nödvändigt att regionen utarbetar en tydlig konstnärspolitik, där man beskriver utvecklingen av en regional infrastruktur och stödsystem för professionella kulturskapare. Gärna med ett konkret och utvecklat förslag för Artist in Residence inom resp konstområden
- En tydlig kulturpolitik med konkreta och uppföljningsbara satsningar och med beaktande av armlängds avstånd-principen
- Att man förutom barnkonventionen även tar avstamp i Unescos Mångfaldskonvention och att man utvecklar tydliga målsättningar som är uppföljningsbara och gärna konstområdesövergripande. Här kan man med fördel lyfta internationella samarbeten och utbyten.

Med vänliga hälsningar,

Anna Söderbäck, ordförande
anna@klys.se, 070-219 51 21

Giulia Ray
giulia@klys.se, 0702-621938

Hur KLYS ser på samråd

KLYS arbetar med att *stödja* och där det behövs *utveckla* strukturer av professionella kulturskapare, så att det finns företrädare att vända sig till för samråd om kulturplanen. Nedanstående är en text om hur vi ser på samråd och hur vi arbetar med detta.

Samverkan med civilsamhället och med det professionella kulturlivet

Det av yttersta vikt att skilja mellan amatörer och de professionella, dvs. yrkesverksamma kulturskaparna. Amatörerna och de yrkesverksamma inom kulturlivet verkar under helt skilda förutsättningar, och det finns en risk i att på grund av obetänksamhet, bunta ihop dem till en gemensam grupp som med en röst förväntas företräda samma intressen. Däremot är grupperna beroende av varandra för att ett rikt kulturliv ska kunna skapas och upprätthållas. Men, återigen, de verkar på helt skilda villkor i samhället och som grupper bör de tilltalas var och en för sig, men givetvis också tillsammans då och då.

Att representera kulturskapare

KLYS vill i sitt arbete med samverkansmodellen verka för att personer som representerar professionella kulturskapare är en röst för kulturskaparna i stort och inte bara för sig själv, sin egen konstform eller sitt konstområde. KLYS vill bidra till att samråd med kulturskapare handlar om annat än bara fördelningar av anslag och bidrag, där det finns risk att konstområden eller enskilda projekt spelas ut mot varandra. Av dessa anledningar arbetar vi med stödmaterial om kulturskapares villkor som vi gärna samverkar om med respektive län/region.

Utifrån KLYS konstområdesövergripande arbetssätt vill vi bidra till att företrädare för professionella kulturskapare representerar kollektivet och inte bara sig själv, sin egen konstform eller sitt konstområde. En sådan person bör ha ett brett kulturpolitiskt intresse och en förmåga att lyfta blicken från sitt eget perspektiv och tänka konstområdesövergripande. Det kan vara en fri kulturskapare eller en anställd yrkesverksam, men då de fria kulturskaparna ofta hamnar utanför samtal om kulturskapares villkor, är det viktigt att också fria kulturskapares röster blir hörda.

Form

Formen för samråd är inte det centrala, det KLYS verkar för är att kulturskapare, allra helst de fria kulturskaparna som inte är knutna till någon institution, bjuds in till samtal och inte tappas bort mellan föreningsregister och regionala institutioner.

Oavsett vilken form för samråd regionen väljer, bidrar gärna KLYS medlemsorganisationer. Här är några exempel på hur:

- A. Om regionen redan har en etablerat form för samråd med kulturskapare kan KLYS medlemsorganisationer bidra med stödmaterial och verktyg i kulturpolitiska frågor samt möjlighet till erfarenhetsutbyte mellan regioner.
- B. Om regionen redan har ett etablerat samarbete med kulturskapare, men saknar kulturskapare inom något av konstområdena – bild/form, ord, ton, scen/film - kan KLYS medlemsorganisationer föreslå representanter. KLYS medlemsorganisationer kan också föreslå en representant från en angränsande region.

- C. Om regionen tycker sig sakna kanaler att nå kulturskapare eller vill ha KLYS hjälp kan KLYS medlemsorganisationer bidra dels genom att sprida regionens inbjudan om samråd brett till regionalt verksamma kulturskapare, dels genom att KLYS medlemsorganisationer kan ta fram förslag på representanter till ett sådant samråd.

Samrådets funktion

KLYS anser att kulturskapare i samråd om regionens kulturplan skulle kunna tillföra kunskap om kulturskaparnas verksamhet och villkor i både planering, genomförande och uppföljning av regionens kulturplan.

KLYS bidrar gärna till samtalet genom att stödja regionala kulturskapare (och regionala tjänstemän och politiker) och att i samverkan ta fram underlag utifrån regionala behov – och t.ex. statistik eller andra stödmaterial.

Några viktiga frågor att samråda om

Grundläggande värden

- Hur bevakar kulturplanen kulturens egenvärde och balansen mot aspektpolitik?
- Hur arbetar regionen med konstnärlig kvalitet och förnyelse och med vilka konkreta målsättningar?
- Hur arbetar regionen utifrån principen om armlängds avstånd, med tydliga gränsdragningar och principiella ställningstaganden?

Kulturskapares villkor

- Hur formuleras regional konstnärspolitik i regionen?
- Vilka målsättningar formulerar regionen utifrån betydelsen av rimliga avtal och ersättning till kulturskapare för deras arbete?
- Hur ser de regionala förutsättningarna ut för att verka som konstnär? Hur arbetar regionen med kartläggningar av kulturskapare i regionen och deras villkor och hur är de kopplade till långsiktiga utvecklingsmål?
- Hur kan regionalt verksamma kulturskapare stödjas med kompetensutveckling och vidareutbildning, alltså inte bara satsa på att utbilda och locka till sig, utan också stödja de som valt att vara kvar?
- Hur diskuterar och synliggör regionen skillnaden (i villkor) mellan yrkesutövande och ideella utövare?

Kulturell infrastruktur

- Hur ser utbudet av lokaler för mötesplatser och arbetsplatser ut i regionen, dvs. replokaler/verkstäder/träninglokaler/inspelningsstudios – och vad kan byggas ut/förstärkas lokalt/regionalt?
- Vilken strategi formulerar regionen i sin kulturplan angående samspelet mellan institutioner och den fria sektorn?
- Vilka stödfunktioner finns för kulturskapares företagande i regionen?
- På vilka sätt kan regionen och dess kommuner integrera kulturskapare som självklar samarbetspart?
- Vad har regionen för utvecklingsmål för regionöverskridande verksamhet?
- Hur planerar regionen att arbeta med och utveckla nationella och internationella samarbeten?

Avslutande kommentar

KLYS vill avslutningsvis peka på följande tre övergripande punkter som vi anser vara extra viktiga när det handlar om att ta fram, genomföra och utvärdera en regional kulturplan.

- *Ta tillvara professionella kulturskapares synpunkter och erfarenheter om regionala villkor genom att skapa formaliserade samråd.*
- *Formulera vilken konstnärspolitik man vill ha i regionen.*
- *Respektera principen om armlängds avstånd.*